

i on queda algun detall o cita de menys interès, que no reproduceixo. —² No cal fer notar que en un home que fuig de la mort en el fons d'un carro, colgat de palla, l'angúnia no podia haver desaparegut, si bé anava atenuant-se amb l'èxit que demostrava, cada cop més, l'evasió. —³ «Va caure de boca terrosa, *esvaït*», Puig i Ferrater, més que més quan veiem que l'autor amb aquest sentit vacilla entre això i *esvanir-se*, on la còpia del castellà era tan fàcil, i en ell hi contribuiria tant o més el fr. *évanouir*: «li semblava que s'*esvaniria* d'un moment a l'altre i cauria a terra» (*El Cercle Màgic*, 89, 183).

ESVALOTAR i abans AVALOTAR, que és encara la forma predominant fora del català central, i més antigament *avolotar*, probablement pres des d'antic del ll. *volūtāre* 'agitar', derivat de *volvere* 'girar, donar voltes', un poc alterat per la influència dels nombrosos verbs en *-otar*; el cast. *alborotar*, abans *abolotar*, és versemblant que fos rebut del català, car no hi apareix fins més tard. □ 1.ª *doc.*: *avolot*, fi S. XIII; *avolotar* i *avalotar*, segona meitat S. XIV; *esvalotat* princ. S. XIX (i ja XVII o XVIII).

L'exèrcit francès arribant al Voló «atendaren-se a l'entendre prop aquella nit; e l'endemà matí vench un *avalot* en la ost del rey de Fransa --- que'l rey d'Aragó, ab tot son poder --- que passaven demunt per la muntanya e --- que'ls hòmens --- de Perpinyà li devien liurar la vila --- e vedaria lo pas als fransesos --- e quant la ost del rey de Fransa hac entès açò, desatendà --- tost, que anch no fo a temps de replegar tota lur roba ---», Desclot (§ 140, *NCl.*, 137.27).¹

És *avolot* i *avolotar* el que es troba en la major part de les fonts més antigues: «en alguns *avolots* que han moguts los de la vila, los quals tota vegada han mogut, a lur salv e prop del mur, los nostres», a. 1354 (*BABL* v, 92); en una lletra enviada pel rei el 1391: «vostra letra havem reebuda tocant lo *avolot* e concitació de poble qui s'és mogut aquí contra los juheus», a. 1391 (*BABL* xiv, 113); «lo dit poble --- aitant com menys ha a perdre, és pus disposat a fer *avolot* als majors e als regidors si en res los toquen», «*avolots* e rebellions», Eiximenis (*Regiment*, *NCl.*, 19.24; *Dotzen del Crestià*, § 146, *DAG.*, que cita també *avolotador* en un ms. de St. Pere Pasqual); *avolot* en el text aragonès de la *Crònica* de Lucas de Tuy (que és de fi S. XIII o princ. XIV? *RHispan.* LXXXI, i, 420).

La documentació de què disposem per al verb (del qual *avolot* ha de ser derivat postverbal) és més tardana, si bé de poc: però no sorprèn pas que sigui així, car s'explica molt bé que el fet de l'*avalot*, tan perillós o pertorbador sigui molt esmentat en cròniques i misatges, mentre no és tan fàcil que els vagui de descriure en forma verbal com va descabdellar-se. Però ja tenim: «los presents romans --- fills són de troians carsius e malastrucs, e parents de grecs, e gent arredoladissa, sense cap e sens enteniment, poble *avolotat* e orgullós e pobre», «que lo poble no s'*avolotàs* contra aquells qui són principals», «les comunitats ajustades són tantost *avalotades*», Eiximenis (*Regiment*, *NCl.*,

52.11, 101.8, 101.5). En un ban barceloní d'entre 1359 i 97: «que nagun carnisser ne altra persona no gos *avolotar* los compradors de la ajuda, ne lurs feadors, de fet ne de paraula»; en la *Cròn.* del Cerimoniós *avolotar* apareix repetidament (§ 344), en particular allà on el Rei repta un Infant bastard perquè en lloc d'ajudar-lo «encara-us fets concitador del nostre poble, e-us *avalotau* ab aquell», però *avolotau* en el ms. C (§ 267, ed. Pagès, 260.11).

La forma amb *o* resta encara en el segle XV i és la que trobem en el *Tirant*: «lo Marqués de Sant Jordi, ab son germà lo Duc de Pera, e tots los altres *avolotats*», JoMartorell (*Ag.* II, 170), «posà-l-me una nit en lo lit, yo com a innocent cridí --- e una viuda, --- donà de grans crits, qui tot lo palau féu *avolotar*, de què se'n seguí cas de molta dolor ---», id., cap. 254 (*NCl.* IV, 107), lliçó que comprovo en la princeps, que porta així mateix *avolot* en el cap. 416 (= *Riq.*, 1089.8); també *avolotadors* en el *Somni* de Bernat Metge: «deliten-se molt en oír trufadors --- cridadors, *avolotadors*, jugadors» (*NCl.*, 166.6); i a Aragó: «alguno no sea tan osado que quando el concello serà plegado --- se mueva o *aboloteye* en el concello cuenta otro --- qualesquiere que *abolotarán* el concello o el poble de la dita ciutat o concitara<n>, o por aquell *abolotamiento* --- tales *abolotadores* sean punidos ---», a. 1396 (*Rev. de Aragón*, 1902, 849).

La forma dissimilada *avalotar*, *avalot*, dóna la ballança per aquest temps, i és la que predomina en el S. XIV: «Senyor, yo-m marvell --- que vós no sapiats los grans defalliments de vostres curials, e majorment --- que-us provoquen lo poble a *avalotar-se* contra vós e tolre-us la senyoria», Eiximenis (*Terç*, *NCl.* VI, 130.22); «brega ni *avalot* no moguen» en els *Costums* de la Vall d'Aneu, princ. S. XV (*RFE* IV, 47); «insultum seu *avalot*, concitacionem, seditionem aut commotionem fecerint» en un doc. mall. de 1451 (*Quadradó, For. y Ciud.*, p. 344, i de nou p. 345); «havent oït / tot quant m'ha dit, / e ben notat; / *avalotat*, / lexí-la 'n banda, / a la comanda / de Lucifer» i «lo vell moret / ix de l'alquible: / pres-lo terrible / por d'*avalot* / --- / —Morts som abdós / si nostre cas / pels populàs / serà sentit», JRoig (*Spill*, 6318, 3647).

Pel que fa a la forma *esvalotar*, *esvalot*, aquesta és molt més moderna. Els diccionaris no la registren fins recentment; no sols el *DTo.* (eds. 1647-1757) no registra altra cosa que *avalotar*, *avalot*, sinó que això mateix fan Belv. i totes les eds. de Lab.; el primer que ho fa és el menorquí FebrCard. Però la veiem ja en velles cançons populars, ja la dels Segadors, almenys en algunes de les versions, allà on el Virrei botifler excusa les malvestats dels Terços: «Llicència 'ls he donat yo!»: «a vista de tot això / s'és *esbalotat* la terra», la versió recollida del poble per Verdaguer, i amb variants en d'altres de la zona Vic-Guillerics, MilàF, *Romillo*, 81.20; i en d'altres de més modernes, però que encara hi presenten el vocalisme *o*: «si 'ls hagues<sa> reeixit / als fadrins de Catalunya - d'agafà'ls tots una nit; / però Déu obra miracles: - la terra s'*asbolotà*: / de fadrins molts n'agafaren, - però sol-